

УДК 354:328.185

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-8\(38\)-480-487](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-8(38)-480-487)

Коваль Ольга Миколаївна кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри приватного та публічного права, Київський національний університет технологій та дизайну, вул. Мала Шияновська (Немировича-Данченка), 2, м. Київ, 01011, тел.: (044) 256-29-98, <https://orcid.org/0000-0003-1509-7258>

АДАПТАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ НОРМ ТА СТАНДАРТІВ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

Анотація. У даній статті розглядається процес адаптації українського законодавства до європейських норм та стандартів боротьби з корупцією. Автор звернув увагу на історію розвитку інституту боротьби з корупцією, на дієві методи, що широко використовуються в країнах Європейського Союзу, на особливості імплементації законодавчих змін під час інтеграції в спільне законодавчо-правове поле, на процес створення нових інституцій. У статті розглянуто сучасні тенденції у сфері антикорупційної політики. Ефективне регулювання складних взаємовідносин між державою та суспільством зумовлене врахуванням прав і потреб, а також інтересів як окремих громадян, так і різних соціальних об'єднань. У цій комплексній взаємодії є правоваві, економічні та соціальні складові, що формують платформу для продуктивної співпраці між державними інститутами та громадськістю. Ця динаміка включає різноманітні соціальні угруповання, політичні сили, профспілки та громадські ініціативи. При цьому правове регулювання корупції може мати як нормативний характер, так і базуватися на ненормативних підходах. Ефективність таких правових механізмів залежить від їх відповідності декларованим громадським інтересам. Тобто, успішність застосування антикорупційних правових інструментів визначається тим, як ці інструменти взаємодіють з конкретним соціокультурним контекстом. У науковій літературі існує багато підходів до визначення сутності та призначення антикорупційних інструментів. Ці підходи відображають різні методи забезпечення прав і інтересів учасників правовідносин та реалізації поставлених перед ними завдань.

Результати проведеного дослідження можуть бути корисними для законодавців, науковців та громадських активістів, які прагнуть вдосконалити систему боротьби з корупцією в Україні. Тут розглянуті базові питання державного керівництва та забезпечення суспільно корисного результату у

сфері соціальної реалізації. Це створює надійну основу для забезпечення стабільності адміністративно-правового апарату, який підтримує антикорупційні зусилля з боку громадськості.

Ключові слова: Європейський Союз, корупція в ЄС, правове регулювання, антикорупційні стратегії, законодавчі заходи, ефективність антикорупційної політики.

Koval Olga Mykolaivna Candidate of Legal Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Private and Public Law, Kyiv National University of Technology and Design, str. Mala Shivanovska (Nemyrovycha-Danchenko), 2, Kyiv, 01011, tel.: (044) 256-29-98, <https://orcid.org/0000-0003-1509-7258>

ADAPTATION OF UKRAINIAN LEGISLATION TO EUROPEAN NORMS AND STANDARDS OF THE FIGHT AGAINST CORRUPTION

Abstract. This article examines the process of adapting Ukrainian legislation to European norms and standards in the field of combating corruption. The authors focus on the history of the development of the anti-corruption institution, the effective methods widely used in EU countries, the peculiarities of implementing legislative changes during integration into the common legal field, and the process of creating new institutions. Current trends in anti-corruption policy have been considered. Effective resolution of complex governance and social issues requires considering the rights, needs, and interests of both individuals and their associations. In this inevitable symbiosis, legal, economic, and social components intertwine, facilitating effective interaction between state authorities and the population. Such interaction encompasses various social groups, political parties, trade unions, public organizations, and individual representatives. The aforementioned perspective affects legal tools, such as those that operate locally. Corruption prevention can take both regulatory and non-regulatory forms. These forms are closely related to the objectives set by public interests and the actions taken by individuals in civil society. In other words, the effectiveness of legal instruments and their use affects how these tools are utilized, creating a complex mechanism of interaction within different organizational and technical boundaries. In the literature, there are different views on understanding the nature of legal instruments. They cover various ways of ensuring the interests of legal entities and achieving predetermined goals. The results of the research may be useful for legislators, scholars, and civic activists aiming to improve the system of combating corruption in Ukraine.

In the field of corruption prevention and further engaging the population, they serve to address urgent issues of state governance and provide socially beneficial results in the sphere of social implementation. This creates a reliable foundation for ensuring the stability of the administrative-legal apparatus supporting anti-corruption efforts from the public. It also ensures stable and unambiguous regulation of the legal infrastructure on this issue and the coordination and protection of the rights, freedoms, and interests of all parties involved in combating corruption.

Keywords: European Union, EU corruption, legal regulation, anti-corruption strategies, legislative measures, effectiveness of anti-corruption policy.

Постановка проблеми. Корупція є згубою сучасного суспільства. Явище, що підриває довіру суспільства до державних установ, сприяє процвітанню тіньового сектора економіки і перешкоджає розвитку країни та суспільства. Корупція в Україні виникла в період переходу від планової до ринкової економіки, а її корені простягаються ще до радянського періоду. Після отримання незалежності в 1991 році, Україна зіткнулася з відсутністю чітких законів та регуляцій, низьким рівнем дотримання законодавства, а ще з поєднанням великих політичних груп із бізнесом. У рамках своїх зобов'язань щодо європейської інтеграції український уряд зобов'язався привести національне законодавство у відповідність до антикорупційних норм і стандартів, поширених у Європі. Ця ініціатива спрямована на ефективну боротьбу з корупцією та сприяння розвитку країни.

Однак процес адаптації є складним і різноманітним. Це ставить перед законодавцями, владою та громадськістю значні виклики через необхідність розуміння великої кількості європейських норм, враховуючи особливості національного законодавства та відмінності в інституціях та культурі. Часом можуть виникати ускладнення з тлумаченням європейських норм та їх інкорпорацією. Крім того, існують проблеми з недостатньою ефективністю та прозорістю існуючих інституцій, відповідальних за нагляд за виконанням нових антикорупційних норм.

Тому проблема адаптації українського законодавства до європейських норм і стандартів боротьби з корупцією є актуальною і є важливим для формування ефективної антикорупційної політики в країні, що, у свою чергу, вплине на стабільність та прогрес суспільства в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню даного питання присвячені праці відомих активістів, громадських діячів та іноземних юристів-вчених: Каленюк Дар'ї (активістка і одна з провідних фахівців в галузі антикорупційного законодавства в Україні), Ерік Тодер (економіст, що спеціалізується на податковому законодавстві, зокрема, на його впливі на корупцію), Сьюзен Роуз-Акерман (одна з провідних вчених в світі в галузі

корупції та боротьби з нею. Вона написала безліч статей та книг з цієї теми), Пол Хейвуд (вчений, що фокусується на політичній корупції та державному управлінні в європейському контексті).

Мета статті комплексний аналіз процесу гармонізації українського антикорупційного законодавства з європейськими правовими нормами та законодавчими стандартами.

Виклад основного матеріалу. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій характеризує корупцію як явище, яке згубно впливає як на державу, так і на її громадян через розбазарювання бюджетних ресурсів та неадекватне надання державних послуг. Проблема корупції в Україні охоплює політичну корупцію, широко поширену корупцію та незначну (дріб'язкову) корупцію, усі вони пронизують тканину соціальних зв'язків [1]. В Україні проблема корупції має свої особливості та історію. Після отримання незалежності, наша країна пережила ряд випробувань в сфері боротьби з корупцією.

Адаптація українського законодавства до європейських норм і стандартів є надзвичайно важливою для країни. Приведення національного законодавства у відповідність до європейських стандартів не лише демонструє відданість України боротьбі з корупцією, а й сприяє тіснішій інтеграції з Європейським Союзом [2]. Процес адаптації законодавства України до законодавства ЄС передбачає приведення нормативно-правових актів України у відповідність до *acquis communautaire* – сукупності права ЄС [3]. Таке узгодження має вирішальне значення для прогресу України на шляху вступу до ЄС і вимагає комплексних реформ і коригувань українського законодавства [4].

Для протидії корупції важливо впроваджувати ефективні заходи, такі як недостатня інституційна система, лазівки в прозорості та мінімальна підзвітність, відкриває шлях для корупції [5]. Приведення українського законодавства у відповідність з європейськими протоколами є ключовим для виправлення цих елементів. Ця синхронізація може посилити правову систему України, запропонувати більшу прозорість і запровадити кращі процедури для запобігання корупції. Дотримуючись цього курсу, доброчесність зростатиме, а корупція зменшуватиметься [6].

Щоб допомогти Україні у боротьбі з корупцією, Європейський Союз (ЄС) розробив різні методології. Триває поглиблений аналіз українського законодавства, щоб виявити сфери, які потребують коригування або перегляду для приведення у відповідність зі стандартами ЄС [5]. Ця перевірка необхідна для адаптації законодавства України до норм ЄС. Проте вкрай важливо, щоб ці зміни були системними та скоординованими, оскільки несистемні зміни можуть підірвати ефективність правоохоронних органів у запобіганні та

протидії корупції [7]. Впроваджуючи міжнародні стандарти в національне законодавство, Україна може закріпити право на участь громадськості в антикорупційних заходах [8]. Крім того, міжнародні організації, такі як Центр демократії, громадянського суспільства та корупції (DCCC), надають консультативну підтримку та допомогу в процесі адаптації, сприяючи подальшому розвитку демократичних норм та доброчесності в Україні [6].

Однією з головних сфер, в яких законодавство адаптується до європейських норм і стандартів, є антикорупційне законодавство. Україна активно вносить законодавчі зміни в цю для відповідності європейським стандартам [4]. Закони про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції», які набули чинності з початку 2019 року, також свідчать про зусилля України в адаптації своєї антикорупційної законодавчої бази до європейських стандартів [7]. Ці зміни сприяють зміцненню боротьби з корупцією та покращенню інституційного фреймворку.

Реформування судової системи в Україні зіграло ключову роль у забезпеченні відповідності національного законодавства європейським нормам. Опираючись на європейський досвід та стандарти, Україна прагне удосконалити свою судову інфраструктуру. Особливо важливою в цьому контексті є концепція "acquis communautaire", яка становить фундамент правової системи Європейського Союзу і використовується як джерело для приведення українського законодавства у відповідність до європейських вимог [3][9].

Для зміцнення боротьби з корупцією в Україні також застосовуються заходи щодо посилення правоохоронних органів. Це включає підвищення кваліфікації працівників правоохоронних органів, введення новітніх технологій у їхню роботу, розробка та впровадження спеціалізованих програм навчання, а також зміцнення співпраці з європейськими партнерами в цій сфері.

Виклики, пов'язані з впровадженням законодавчих реформ для приведення українського законодавства у відповідність до європейських стандартів, стали критичними на шляху їх реалізації [2]. Непідготовленість національного законодавчого основи до прийому та інтеграції нових норм може стати перешкодою, викликаючи затримки в адаптаційному процесі та ускладнюючи досягнення передбачених цілей [2]. Це може породити ситуацію, коли новоприйняті закони та регулятивні акти України не будуть відповідати зобов'язанням, визначеним у рамках угод і договорів між Україною та Європейським Союзом [10]. Нарешті, адаптація українського корпоративного права до законодавства ЄС є важливою для забезпечення того, щоб корпоративне управління відповідало європейським нормам.

Однак узгодження українського законодавства з європейськими нормами має свої переваги. Це дозволяє Україні впроваджувати передові практики та стандарти боротьби з корупцією, які вже встановлені в Європейському Союзі [6]. Таке підвищення ефективності боротьби з корупцією в Україні та сприяння залученню іноземних інвестицій, забезпечує створення стабільного та прозорого інвестиційного клімату [11]. Крім того, це сприяння розвитку міжнародних відносин України з країнами Європейського Союзу та досягнення репутації країни на міжнародній арені [6].

Адаптація українського законодавства до європейських норм та стандартів має велике значення для України з позиції її інтеграції в Європейський Союз. Цей процес допомагає наближенню законодавства України до таких головних принципів, як правова держава, демократія та захист прав людини [12]. Він також забезпечує виконання зобов'язань, які передбачені договорами та договорами між Україною та Європейським Союзом.

Особливості імплементації прецедентної практики Європейського суду юстиції також слід враховувати при адаптації законодавства України до права Європейського Союзу. Крім того, реалізація законодавчих змін під час інтеграції в єдине законодавчо-правове поле не може здійснюватися без урахування особливостей імплементації практики Суду ЄС [13].

Крім того, важливо зазначити, що для України євроінтеграція пов'язана насамперед із внутрішніми реформами, які передбачають адаптацію законодавства України до законодавства ЄС та впровадження європейських цінностей [14]. Адаптація законодавства України до європейських норм і стандартів боротьби з корупцією має вирішальне значення для безпеки та добробуту населення України. Європейський Союз розробив кілька стратегій допомоги Україні в її боротьбі з корупцією, і однією з таких стратегій є адаптація українського законодавства до законодавства ЄС.

Висновки. Адаптування українського законодавства до європейських стандартів у сфері боротьби з корупцією має критичне значення у контексті протидії цьому явищу. Високий рівень корупції у країні вимагає існування дієвих механізмів боротьби. І такі механізми опрацьовані та діють у країнах ЄС. Адаптація законодавства зумовлює модернізацію антикорупційних норм, оптимізацію судової гілки та зміцнення правоохоронної системи. Незважаючи на можливі виклики у процесі законодавчих змін, вигоди від наближення до європейських стандартів очевидні, включаючи покращення міжнародного іміджу України та сприяння конструктивному діалогу з європейськими партнерами. Адаптація законодавства є ключем до забезпечення транспарентності на всіх рівнях державної влади.

Для залучення суспільства до активної участі у боротьбі з корупцією необхідно реалізовувати відповідні законодавчі ініціативи, при цьому розуміючи та враховуючи основні мотиви та причини їх виникнення. Вибір тактики та стратегії має бути обґрунтованим, враховуючи культурно-соціальні особливості суспільства, його очікування та потреби. Важливо, щоб стратегічний підхід до боротьби з корупцією був практичним, демократично орієнтованим та оптимально використовував наявні ресурси, задіюючи як громадян, так і державні структури.

Література:

1. Ukraine's Fight Against Corruption: The Economic Front. National Reform Council of Ukraine. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/IER/2018/Anticorruption_Report_EN.pdf
2. Жданова І. С. Адаптація законодавства України про державну службу до вимог Європейського Союзу: стан, проблеми, перспективи. / І. С. Жданова // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2011. – № 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=274>
3. Інституційний механізм адаптації законодавства України до законодавства ЄС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_4748
4. Україна – кандидат в ЄС: які законодавчі зміни слід очікувати. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://jurliga.ligazakon.net/news/212345_ukrana--kandidat-v-s-yak-zakonodavch-zmni-sld-ochkuvati
5. Адаптація податкового законодавства України до законодавства Європейського Союзу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/news/adaptacija-podatkovogo-zakonodavstva-ukraini-do-zakonodavstva-%D1%94vropejskogo-sojuzu>
6. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо особливостей застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану» від 08.07.2022 № 2381-IX. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2381-20#Text>
7. Закон України «Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text>
8. «Acquis communautaire»: Європейська правнича термінологія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://law.chnu.edu.ua/acquis-communautaire-yevropeiska-pravnycha-terminolohiia/>
9. Нормативно-правове забезпечення Стратегічного курсу України на Європейську та євроатлантичну Інтеграцію. Ужгород. – 2007. – 452 с.
10. Адаптація законодавства України до acquis Європейського Союзу: підсумки п'ятирічного шляху [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=274>
11. Ladychenko, V., Golovko, L. Implementation of European Environmental Policy in Ukraine: Problems and Prospects. / Ladychenko, V., Golovko, L. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ecsdev.org/ojs/index.php>
12. Sannikov, D. Problems of land legislation of Ukraine and European Union integration. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: heinonline.org

13. Beschastnyi, V. Place of Court Precedent in the System of Law of the European Union and in the System of Law of Ukraine. / Beschastnyi, V., Shkliar, S., Fomenko, A. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: heinonline.org

14. Vorotin, V. Improving the organizational and legal mechanism of state economic management: the european experience for Ukraine. / Vorotin, V., Pivovarov, K., Romanenko, Y. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/1749

References:

1. Ukraine's Fight Against Corruption: The Economic Front. National Reform Council of Ukraine. Retrieved from http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/IER/2018/Anticorruption_Report_EN.pdf [in Ukrainian].

2. Zhdanova I. S. Adaptatsiia zakonodavstva Ukrainy pro derzhavnu sluzhbu do vymoh Yevropeiskoho Soiuzu: stan, problemy, perspektyvy. [Adaptation of the legislation of Ukraine on civil service to the requirements of the European Union: status, problems, prospects] *Public administration: improvement and development*. № 4, 2011. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=274> [in Ukrainian].

3. Instytutsiinyi mekhanizm adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva YeS. [Institutional mechanism of adaptation of Ukrainian legislation to EU legislation] Retrieved from https://minjust.gov.ua/m/str_4748 [in Ukrainian].

4. Ukraina – kandydat v YeS: yaki zakonodavchi zminy slid ochikuvaty. [Ukraine is a candidate for the EU: what legislative changes should be expected.] Retrieved from Institutional mechanism of adaptation of Ukrainian legislation to EU legislation https://jurliga.ligazakon.net/news/212345_ukrana--kandidat-v-s-yak-zakonodavch-zmni-sld-ochkuvati [in Ukrainian].

5. Adaptatsiia podatkovoho zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu. [Adaptation of the tax legislation of Ukraine to the legislation of the European Union.] Retrieved from <https://mof.gov.ua/uk/news/adaptacija-podatkovogo-zakonodavstva-ukraini-do-zakonodavstva-%D1%94vropejskogo-sojuzu> [in Ukrainian].

6. Zakon Ukrainy Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy Pro zapobihannia koruptsii" shchodo osoblyvostei zastosuvannia zakonodavstva u sferi zapobihannia koruptsii v umovakh voiennoho stanu vid 08.07.2022 № 2381-IX. [Law of Ukraine on amendments to the Law of Ukraine On Prevention of Corruption regarding the specifics of the application of legislation in the field of corruption prevention in martial law from 08.07.2022 № 2381-IX.] Holos Ukrainy – Voice of Ukraine [in Ukrainian].

7. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi antykoruptsiinoi prohramy na 2023-2025 roky. [Law of Ukraine On Approval of the State Anti-Corruption Program for 2023-2025] [in Ukrainian].

8. «Acquis communautaire»: yevropeiska pravnycha terminolohiia. [Acquis communautaire: European legal terminology] Retrieved from <https://law.chnu.edu.ua/acquis-communautaire-yevropeiska-pravnycha-terminolohiia/> [in Ukrainian].

9. Normatyvno-pravove zabezpechennia Stratehichnoho kursu Ukrainy na Yevropeisku ta yevroatlantlychnu Intehratsiiu. [Regulatory and legal support of the Strategic Course of Ukraine on European and Euro-Atlantic Integration.] Uzhhorod - 2007. - 452 p. [in Ukrainian].

10. Adaptatsiia zakonodavstva Ukrainy do acquis yevropeiskoho soiuzu: pidsumky piatyrychnoho shliakhu. [Adaptation of Ukrainian legislation to the acquis of the European Union: results of the five-year journey] Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=274> [in Ukrainian].

11. Ladychenko, V., Golovko, L. Implementation of European Environmental Policy in Ukraine: Problems and Prospects. (n.d.) Retrieved August 16, 2023, from <http://www.ecsdev.org/ojs/index.php>

ISSN (print) 2708-7530

Наукові перспективи № 8(38) 2023

12. Sannikov, D. Problems of land legislation of Ukraine and European Union integration. Retrieved August 16, 2023, from heinonline.org

13. Beschastnyi, V., Shkliar, S., Fomenko, A. Place of Court Precedent in the System of Law of the European Union and in the System of Law of Ukraine. Retrieved August 16, 2023, from heinonline.org

14. Vorotin, V., Pivovarov, K., Romanenko, Y. Improving the organizational and legal mechanism of state economic management: the european experience for Ukraine. Retrieved August 16, 2023, from fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/1749

